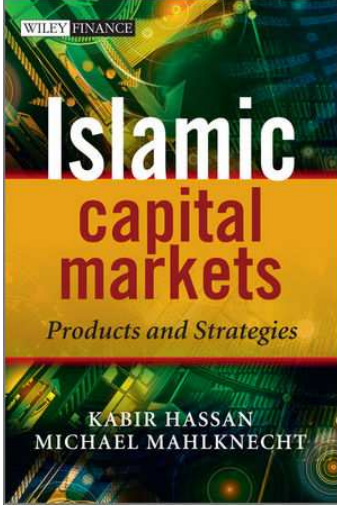

Kabir Hassan, Michael Mahlknecht (2011). *Islamic Capital Markets: Products and Strategies*, John Wiley and Sons, 480 s.

Selçuk BALI*

Sermaye piyasalarını ve ekonominin gelişmesindeki rollerini incelemeyen finans ve bankacılık konularını çalışmak mümkün değildir. Aynı şekilde, İslami bankacılık ve finans konularını işlemeyen uluslararası ekonomi hakkındaki bir derisi tamamlamak da mümkün değildir. İslami bankacılık ve finans, ekonomik gelişimin genel kurallarına göre var olur ve işleyişini sürdürür, ama aynı zamanda İslam ülkelerinin dini ve kültürel özelliklerinden de büyük ölçüde beslenir.

Karib Hassan ve Michael Mahlknecht'in editörlüğünü yaptığı, İngilizce yayınlanan ve henüz Türkçeye çevrilmemiş olan, *İslami Sermaye Piyasaları: Ürünler ve Stratejiler* olarak adı Türkçeleştirilebilecek olan *Islamic Capital Markets: Products and Strategies* başlıklı kitap, İslami bankacılık ve finansın belirli yönlerinin anlamak için değerli bir kaynaktır. Kitap sadece İslami bankacılıkla ilgili Şer'i hükümlerin kuramsal bir çerçevesini sunmakla kalmamakta, aynı zamanda İslami bankacılığın etkin olduğu alanları da inceleyerek hem kurumsal hem de kişisel finans için faydalı olabilecek bilgileri içermektedir.

Hassan ve Mahlknecht'in yayına hazırladığı kitap, hem editörlerinin, hem de finans ve bankacılık konularında uzman başka bilim adamlarının yazdığı bir dizi makale ve çalışmadan oluşmaktadır. Kitapta makalesi bulunan yazarlardan bazıları Dr. Abu Umar Faruq Ahmad, Dr. Sami Al Swailem, Azadeh Farboush, Michael McMillen ve Umar Oseni olarak sayılabilir. Kitaptaki makalelerin ortak noktası, hepsinin de İslami finans ve İslami finasta sermaye piyasalarının rolü hakkında olmalarıdır.

Biraz daha detay vermek gerekirse, kitap Suudi Arabistan'da gözlenen İslami bankacılık hakkında bir çözümlenme ile başlamaktadır (Hassan ve Mahlknecht, 2011: 3). McMillen, makalesinde ülkenin sosyal ve ekonomik hayatında *Rehin*'le ilgili kavramların önemini vurgulamakta ve bütün İslami bankacılık kurumları için Şeriat kanunlarının dikkate alınması ve bunlara uyulmasının zorunlu olduğunu belirtmektedir. Konuyla ilgili temel Şer'i hükümler arasında, faizin yasak olması ve mallar üzerinde tasarruf yetkisinin sadece yasal sahiplerinde olması sayılabilir (Hassan ve Mahlknecht, 2011: 8, 48, 50).

Kitabın ilerleyen bölümlerinde finans alanında Şeriat kanunları ile normal devlet kanunlarının ne kadar örtüştüğü konusunu ele alınmakta (s. 91), İslami bankacılık kurumları için kurumsal yönetimin önemini vurgulanmakta (s. 125) ve geleneksel bankacılık ile uluslararası finans ve sermaye açılarından İslami finans aktörlerinin performansı incelenmektedir (ss. 219, 235).

Eleştiri

Kitabın zayıf ve güçlü yönleri değerlendirildiğinde, ayrıca değeri ve güvenilirliği dikkate alındığında, kitapla ilgili hem olumlu hem de bazı olumsuz değerlendirmeler yapmak mümkündür. Kitabın güçlü yönlerinden biri, kullandığı kuramsal çerçevedir. Bu çerçeveyi kullanarak yazarlar İslami finans çevrelerinin gelişmesinde sosyal sorumluluğun oynadığı önemli role (s. 69), İslami sermaye piyasalarında anlaşmazlık çözümü için hem Şeriat hem de devlet kanunlarının önemli olduğuna (s. 91) ve geleneksel finans modellerinin gelecekte daha

* * Yrd. Doç. Dr., Ordu Üniversitesi MYO, Muhasebe ve Vergi Bölümü.

başarılı olmak için İslami finans kurumları tarafından da kullanılabilmesine dikkat çekmektedirler (Business Wire, 2011).

Bununla beraber, kitabın bazı zayıf yönleri de bulunmaktadır. Hassan ve Mahlknecht (2011) ile kitaba katkıda bulunan diğer yazarların ileri sürdükleri argümanın en dikkat çeken eksikliklerinden biri, faizsiz İslami bankacılık konusundaki iyimserlikleridir (s. 186). Bu konunun tartışmalı olması, İslami bankacılık konusundaki literatürün çok büyük bir kısmının, faizsiz finansın İslam dünyası için şu anda var olan bir gerçeklik değil, varılmak istenen bir hedef olduğunda hemfikir olmasından kaynaklanmaktadır (Hassan, 2004: 2-31).

Mesela, çok sayıda İslami bankacılık kurumunun performansını inceleyen Chong ve Liu (2007: 1-38) İslami finansın son dönemde görülen başarısının faizsiz bankacılıktan kaynaklandığı görüşünü bir mit olarak nitelemektedirler ve bu başarının sebebinin İslam dünyasına yönelik güvenin genel olarak artması olduğunu sonucuna varmaktadırlar. Humayon ve Presley (2004: 4-27) de İslami bankacılıkta Şeriat tarafından yasaklandığı ileri sürülen faiz temelli bankacılığın yerine geçeceği varsayılan KZO enstrümanlarının eksikliğine dikkat çekmektedirler.

Bulgular ve ileri sürülen fikirler etrafındaki bu tartışmalar, İslami bankacılıkta faizin olup olmadığı konusunda daha fazla araştırma yapılması gerektiğine işaret etmektedir. Bir yanda Hassan ve Mahlknecht bu çalışma ile faizsiz bankacılığın İslami finansın özü olduğunu ileri sürerken, Humayon ve Presley (2004: 4-27) gibi başka bilim adamları da “Kar-Zarar Ortaklığı[nın] (KZO) İslami finans konusundaki kuramsal literatürde baskın bir yer” işgal etmesine rağmen gerçekte bu konudaki durumun idealden oldukça uzak olduğunu iddia etmektedir.

Bütün bunların ışığında, söz konusu kitabın değerlendirmesinde bu tartışmayla ilgili olarak şu sonuçlara varılabilir: İlk olarak, Hassan ve Mahlknecht’in çalışması genel olarak kuramsal bir çalışmadır ve pratik uygulama yönünden zayıf kalmaktadır. İkinci olarak, gerçekten faizsiz olup olmadığını anlamak için İslami bankacılık üzerine daha fazla araştırmaya ihtiyaç vardır.

Sonuç ve Öneriler

Yukarıdaki inceleme sonucunda, kitap hakkında şunlar söylenebilir: İlk olarak, kitaptan İslami bankacılık ve finans konularında değerli ve güvenilir bir veri kaynağı olarak faydalanılabilir. İkinci olarak, kitabın yazarları arasında ve bu konu üzerindeki mevcut literatürde, İslami bankacılıkta faizin olup olmadığı konusunda ortak bir görüş mevcut değildir. Bu yüzden, her ne kadar kitabın kuramsal temelleri sağlam olsa da, çalışmalarda düzenli olarak kullanılmasını tavsiye edebilmek için İslami bankacılık ve temelleri konusunda daha fazla araştırma yapılması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- BUSINESS WIRE (2011). Research and Markets: Islamic Capital Markets: Products and Strategies. <http://www.businesswire.com/news/home/20110628005896/en/Research-Markets-Islamic-Capital-Markets-Products-Strategies>. ET: 06.07.2011.
- CHONG, B. ve LIU, M. (2007). “Islamic Banking: Interest-Free or Interest-Based?” *Pacific Basin Finance Journal*, 1-38.
- HASSAN, M. (2004). “Determinants of Islamic Banking Profitability” *ERF Paper*, 2-31.
- HASSAN, K. ve MAHLKNECHT, M. (2011). *Islamic Capital Markets: Products and Strategies*, John Wiley and Sons.
- HUMAYON, A. ve PRESLEY, J. (2004). “Lack of Profit Loss Sharing in Islamic Banking”, *Economic Research Paper*, 00(24), 4-27.